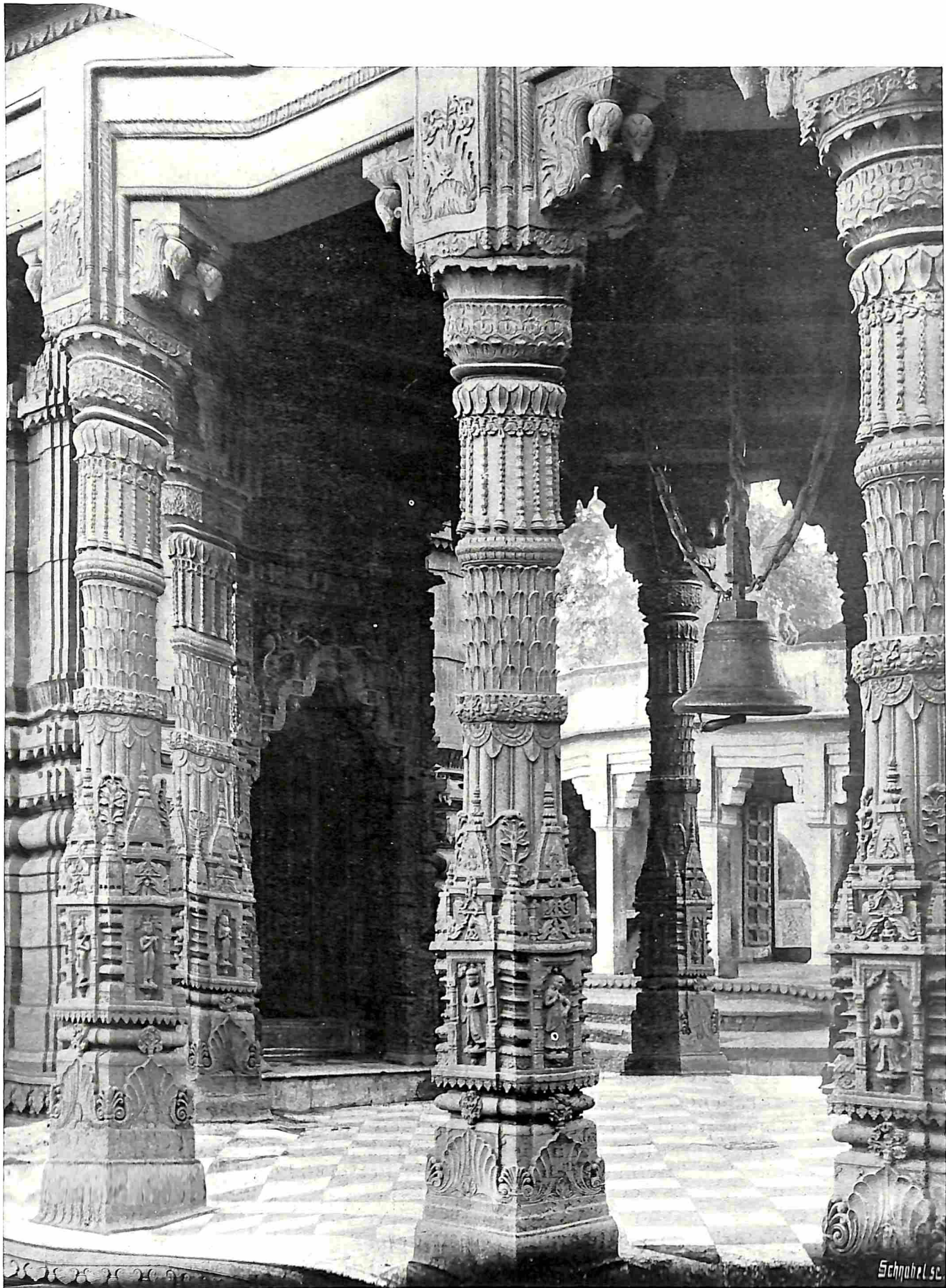

BUITEN

30^E JAARGANG No. 5

ZATERDAG 1 FEBRUARI 1936

IN DEN AAN DOERGA GEWIJDEN, ZGN. APEN-TEMPEL TE BENARES (ALDUS GENAAMD,
OMDAT ER ZEER VELE APEN IN DEZEN TEMPEL HUIZEN)

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

IN DEN AAN DOERGA GEWIJDEN, Z.G.N. APENTEMPEL

TE BENARES (ILL.)	BLZ. 48
DE JONGE HERDER, NAAR HET DUISCH VAN ERNST WIECHERT (2)	BLZ. 50—51
CYPRUS (SLOT), DOOR TH. VAN DAM.	BLZ. 51, 60
HET NOORDTWENTSCHE HEUVELLAND (GEÏLL.), DOOR W. H. DINGELDEIN	BLZ. 52—54
DE AUERHAAN (GEÏLL.), DOOR MR. DR. J. H. F. BLOEMERS	BLZ. 55—56
HAPJE GEZONDHEID IN TIROL (GEÏLL.), DOOR ALBERT DAAN	BLZ. 56—60
WAT WIJ DEZEN WINTER NOG NIET GEZIEN HEBBEN: DRIJFIJS OP ONZE GROOTE RIVIEREN (ILL.)	BLZ. 59

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar Rokin 74—76, Amsterdam. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, is verboden.

DE JONGE HERDER

2) NAAR HET DUISCH VAN ERNST WIECHERT

EINDIGDE de mooie, in gezelschap van wolken en winden vliedende tijd, sneed hem omstreeks Sint Maarten de eerste doodskreet der door hem gehoede dieren bitter in het oor, dan nam hij afscheid van de koninklijke vrijheid van zijn eenzaam ambt, keerde als iemand, die lang op reis geweest was, naar het armelijke haardvuur in het huis van zijn moeder terug, sneed lepels en karnstokken, dieren en dieren vallen, las met strakke oogen in de geschiedenis der Aartsvaders, luisterde naar de sombere, een weinig gewelddadige sprookjes en legenden van zijn moeder, hoorde aan hetgeen de onderwijzer vertelde, weersprak nu en dan eens, zweeg echter meer en stond bij den eersten voorjaarswind op uit den somberen kring van haardrook, legenden, schoolwijsheid, honger en heimwee naar de wijldheid en vrijheid van zijn werkzaamheden, een beetje magerder, een beetje bleeker dan tevoren, maar met groeiende zekerheid, als had de winter hem een tooverwoord geleerd, dat slechts hem alleen in het dorp bekend was.

Toen Michael twaalf jaar oud was, droeg het dorp hem de bewaking der gezamenlijke kudde op. De kudde was even klein en armelijk als het dorp, maar overtrof het aan bontheid en gevarieerdheid in uiterlijk. Er waren koeien en kalveren en hun kleuren zoowel als hun vormen schenen uit alle rassen der wereld in het stille veendorp gekomen te zijn. Er waren echter ook schapen, grauwe, geduldige schepsels, die er uitzagen, alsof zij in elkaar gelijmd waren en op onzichtbare wieltjes door een geheimzinnige hand heen en weer geschoven werden. En ook waren er geiten, met sikken als baardmos en schrandere oogen, die spottend of droomerig konden kijken en die den nieuwen herder met koele superioriteit monsterden.

De roem van het dorp evenwel, als het ware de koning van een veeltalig rijk, was de stier, die een ring in den neus had en dien de burgemeester met onverklaarbare eigenzinnigheid, tegen de meening van het gansche dorp in, „Bismarck” noemde.

De burgemeester had, in aangeboren zin voor

plechtstatigheid, geërdonneerd, dat ter gelegenheid van de overdracht van het oude ambt op den jongen herder de geheele kudde op zijn hoeve verzameld zou worden, opdat hij zoo het leenambt ten overstaan van het volk op de schouders van zijn jongsten vazal kon leggen. En daar menschen en dieren aan dezen oproep gehoorzaam gevolg gegeven hadden, was er tusschen de grauwe gebouwen en vervallen omheiningen als het ware een volledige voorstelling van het scheppingsverhaal, en van den ouden Torfjohann af tot de jongste geit toe, beiden een beetje trillend op de beenen, ontbrak er geen levend wezen uit deze armelijke en eenigszins triestige wereld, die den aanvang der lente op oude wijze met het naar buiten brengen van het vee dacht te vieren.

Er was geen twijfel aan, of op de beperkte ruimte van het volle boerderijerf verhieven twee gestalten van het volle boerderijerf menigte, door rang en zich hoog boven de lagere menigte, door rang en ambt zoowel als door het indrukwekkende van hun verschijning: die van den dorps-schout en die van den stier Bismarck. De eerste, hoog oprijzend als een hooiberg, zwaar van bouw, stelde vergeefsche pogingen in het werk om koninklijk uit de kleine, rood gaderde oogen te kijken; de laatste, zwaar en breed, met een zekere verborgen weerbarstigheid, als een slaaf, die toch reeds zachtjes en gevaarlijk aan zijn ketenen rukt.

En mocht deze koning der stallen en heidevelden ook, als een Afrikaansch stamhoofd, zich onderscheiden door een neusring, de tegenkoning van het menschengeslacht had iets, dat hem eveneens hoog boven zijns gelijken verhief: een gouden tand, dien hij, door de onderlip iets te laten zakken, zichtbaar kon maken — hetgeen hij ook met voorliefde deed — en die in de gesprekken van het dorp langen tijd een belangrijke rol gespeeld had. Want het had niet aan stemmen ontbroken, die deze vergulding der menschelijke natuur een zichtbaar teeken van een goddelijken wil genoemd hadden, noch aan dezulke, die daarin een valstrik des duivels hadden gezien, en de oude Täuferjohann, zoo genaamd omdat hij tot de Baptistengemeente behoorde, was in zijn sectarischen toorn zoover gegaan, dat hij heel duidelijke vergelijkingen getrokken had tusschen den schout Christoph en een liederlijke vrouw uit het oude Babylon. Toen echter had men zich uit sleur in dit eigenaardige geschikt, ja, er was een zekere trots op dit bijna gemeenschappelijk bezit uit achtergebleven, zooals op een wonderdoend beeld of een oude reliquie en op kermissen kon het gebeuren, wanneer er een ruzie tusschen het eene dorp en het andere ontstond, dat, evenals wanneer kinderen twistten, de onderdanen van den grooten Christoph als hoogste troef den tegenstanders het feit in het gezicht slingerden, dat hun burgemeester een gouden tand had en dat het dus zinloos en een teeken van algeheele verblindings was, om zich met een dergelijk dorp te willen meten.

Terwijl deze koning van het dorp nu plechtig sprak over de beteekenis van het herdersambt, en daarbij niet vergat de geschiedenis der Aartsvaders en hun wonderbaarlijke verheffing te berde te brengen; terwijl anderzijds de stier Bismarck met triest omlaag gebogen horens en rustelooze voorpooten deze rede over zich heen liet gaan en meer oogen tot zich trok dan de glanzende mond van den rede-naar, liep de kleine Michael, onbekommerd om de

woorden en daden der beide grooten, eens rustig en onderzoekend om zijn kudde heen, legde hier en daar zijn bruine hand op een mat glanzende huid of in grauwe, ongeschoren lokken, boog zich vervolgens over den hond, die er uitzag als een van hartzeer oud geworden wolf en Wodan heette, wreef hem een weinig speeksel langs den koelen en wantrouwenden neus, zei zacht een woord tegen hem en ging toen den stier tusschen de horens streelen, terwijl hij de andere hand om zijn ruwe lippen legde. En toen de burgemeester dit zag en, eenigszins verward, zijn rede ontijdig besloot en den jongen herder als teeken van zijn ambt de zweep en den basthoorn overhandigde, had deze reeds op zijn stille, beproefde wijze de hem toekomende heerschappij aanvaard, wenkte den zoon van den schout de poort te openen, knalde eens over de verzamelde gemeentenaren heen, een voorbeeldigen vlakken en scherpen zweepslag en verliet toen met de dringende kudde het erf, als had hij in den loop van een lang leven op uitgestrekte pampas duizenden wilde dieren gehoed, getemd en aan zich onderdanig gemaakt.

Zijn moeder, die niet zonder waardigheid in haar houding de waardeerende woorden van den burgemeester aanhoorde, huilde, zooals oude, eenzame en overwerkte vrouwen plegen te doen, nog een beetje van trots en aandoening, toen Michael reeds langs den rand van het veen voortstapte, achter een voor het prille jaargetijde vroege stofwolk van den zandigen weg, de kudde vóór zich, omcirkeld door den hond, eerbiedig gevolgd door de jeugd van het dorp, en aldus uit de verte eenigszins gelijkend op een der koninklijke herders, van wie zooeven gesproken was en die nu evenals duizenden jaren tevoren in een vreemde woestijn uittrok, om weide en bronnen te vinden en des nachts op te zien naar de hooge sterrebeelden, waarin de belofte geschreven stond, die de God der herders boven het hoofd van een hunner als een blijde zekerheid had uitgesproken.

Reeds in dezen eersten zomer van zijn nieuwe taak was voor Michael een van die beproevingen weggelegd, welke, hoe onbelangrijk zij ook in feitelijk gebeuren zijn mogen, toch voor ieder, die blootstaat aan een publiek oordeel, overwinning of nederlaag, ja, voor wie een diep eergevoel heeft, dood of leven beteekenen. Tegenover dit aan den woudzoom dreigende noodlot was al het tot dusver verworvene en getrouw bewaarde een schamel gewin: dat de kudde elken avond verzadigd als nooit tevoren thuiskwam en melk gaf als nooit tevoren; dat de horzels haar niet verstrooiden; dat bliksem en donder haar niet in alle richtingen verspreidden; dat de stier Bismarck zich van zijn door de natuur voorgeschreven taak getrouw en met goed gevolg kweet en niet opstond tegen den boven hem gestelden meester; en dat er geen aangiften van hoeden op verboden weidegrond inkwamen.

Want het hier bedoelde noodlot betrof niet rust en orde der kudde, maar de grondvesten van haar bestaan en daardoor het bestaan van het dorp zelf. Het betrof de vruchtbare en steeds vochtige en kruidige boschweide, de eenige ver in den omtrek, de oase als het ware in een oneindige veen- en heidewoestijn, de troost van alle naar melk verlangende kinderen en schepselen in droge zomers.

Wel kwamen de voorrechten van dezen bosch-

weidegrond ook het buurdorp toe, maar gewoonte en de heilige wet van het grootere aantal hadden sedert onheuglijke tijden deze plaats uitsluitend voor Michaels dorp bepaald en ofschoon twistgesprekken en gevechten meermalen gepoogd hadden te tornen aan deze heilige ordening, was het dorp toch steeds overwinnaar gebleven en in zijn geschiedenis straalde de boschgrond met niet geringeren glans dan de Trojaansche Vlakte of de Catalaunische Velden in de geschiedenis van groote en verdwenen volken.

Op dezen geheiligden en als het ware met bloed bemesten grond nu verscheen op een morgen de jonge herder van het buurdorp, een lange, pokdalige knaap, met dicht opeenstaande oogen, die „Laban” genoemd werd, waarmede in die landstreek om onbekende redenen en hoog opgeschoten en nog niet stevig in zijn gewrichten gegroeide jongeman aangeduid werd. Zijn kleeren geleken op uiteenvallende boombast, hij had een staf met kettingringen in de hand, die men, tegen het verbod der wet in, naar weerspannige koeien kon slingeren, en was meester over een grauwen hond met één oog en over een kudde, welke in samenstelling geleek op die van Michael, hoewel ze geen stier had met den naam van een rijkskanselier en ze niet de minste aanspraak op schoonheid, wel-doorvoedheid of adel van ras kon doen gelden.

Laban dus verscheen zonder aankondiging of onderhandeling plotseling aan den rand van het bosch, vóór zijn kudde, hetgeen op zichzelf reeds een teeken was van minder goede bedoeling, de handen in de zakken, den kettingstok tegen het magere lichaam gedrukt, een grashalm in den mond. Het trof nu zóó, dat Michael juist op het punt stond uit den top van een spar naar beneden te komen, waar hij gekeken had, of het overjarige horst van een kiekendief weer bewoond werd, en dat hij dus ongewapend was. Eerst aan Wodans knorren bemerkte hij dat er gevaar dreigde, schoof een tak opzij en keek uit de hoogte in het opwaarts gerichte gezicht van den jongen met den oud-testamentischen naam, wiens voorvader met al zijn bedenkelijke karaktereigenschappen hem uit de geschiedenis der Aartsvaders goed bekend was. *(Wordt vervolgd)*

CYPRUS

DOOR TH. VAN DAM

(Slot)

DEN volgenden dag komen we te weten, dat Cyprus' hoofdstad een gerechtshof rijk is, een groot modern gebouw met lange balkonnades, waarop mannen en ook eenige gesluisde vrouwen staan te wachten. Of er veel misdaden gepleegd werden, vroegen we. Nadrukkelijk werd dit ontkend. De man, dien we daags tevoren geboeid zagen weg voeren om gehangen te worden, was dan zeker maar een ongelukkige uitzondering! Volgens bezit Nicosia een modern ziekenhuis en een zeer bezienswaardig oudheidkundig museum, waar vooral een prachtige verzameling bukero-vazen en kostbare sieradiën de aandacht trekken. Dit museum, eenige jaren geleden in Ionischen stijl gebouwd, ligt even buiten een van Nicosia's poorten, aan een breede laan. Zeer druk bezocht zal het wel niet zijn en nooit worden. Echter zijn de mooiste vondsten in Engelsche en Amerikaansche musea beland.

(Slot op bladz. 60)

SCHAAPSKOOI AAN DEN BOSCHRAND

HET NOORDTWENTSCHE HEUVELLAND

DOOR W. H. DINGELDEIN

LEGDE de onverbiddelijke douane aan genen kant van de slagboomen, die Nederland en Duitsland scheiden, aan het eenvoudige grensverkeer niet zooveel belemmeringen in den weg, dan zou ik gaarne onder het Noordtwentsche heuvelland méér verstaan, dan ik nu noodgedwongen moet doen. Ik zou er het uitgestrekte gebied bij rekenen, dat aan de noordzijde der landsgrens ligt en niet slechts veel uitgestrekter, maar ook veel woester en ongecultiveerder is dan het vrij dichtbevolkte land tusschen Ootmarsum en de grens. Dit noordelijke gebied ontvouwt wel zijn grootste schoonheid in de indrukwekkende heideheuvels van Uelsen en Wilsum, met haar vruchtbare oasen en groene beekvalleien, waar de eene snede gras na de andere gemaaid kan worden en de esschen het broodkoren schenken. Dit land, van Ootmarsum tot Wilsum en het Vechtdal, geologisch en geografisch één met Twente, door zijn volksaard en taal even nauw daarmee verbonden, tot na het einde der Middeleeuwen kerkelijk tot het bisdom Utrecht behoorend, wereldlijk en staatkundig in nauwe relatie staand met Overijssel tot in den Franschen tijd, is echter deel van het groote Deutsche rijk geworden. Dwars over heuvels en heiden loopt de rij grenspalen, behouwen zandsteenblokken uit de Bentheimer kuilen, zelfs dwars door twee boerschappen heen: Breklenkamp en Hezinge. De taal van het Deutsche gebied, niet beïnvloed door de machtige strooming uit het westen, die den ouden handelsweg der Vecht stroomopwaarts volgde tot Nordhorn; de stapelplaats van den handel, klinkt den Noord-Twentenaar zoo vertrouwd in de ooren als zijn eigen moedertaal. Banden des bloeds verbinden talloze geslachten over en weer, vooral in de Hervormde families, omdat de weinige Protestanten van Noord-Twente dikwijls van over de grens, uit de overwegend

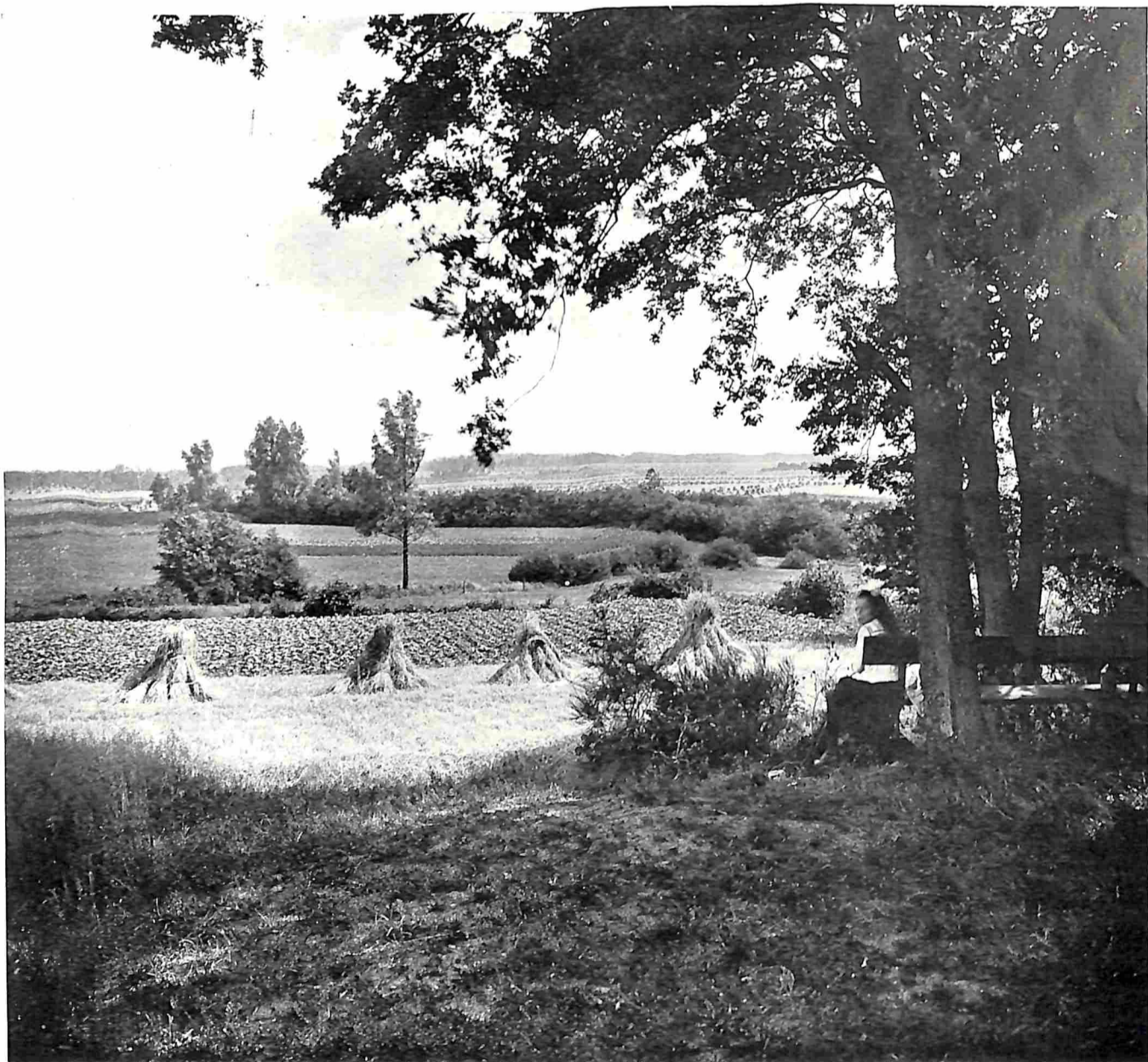
Hervormde Graafschap (d.i. Bentheim) hun bruid hebben gehaald en nog halen, en aan de oostgrens is het niet anders gesteld. Verhoede God daarom een oorlog, waarin broeders tegenover elkander zouden komen te staan. Thans is het evenwel nog zóó, als de dichter Karl van der Linde, een zoon van Veldhausen in de Nedergraafschap, het uitspreekt:

„Holland en de Groafschupp Benthem
Hebht gin Missgunst, hebht gin Hass.
Holland en de Groafschupp Benthem
Helpt sick, wo et kump te pass.
Mögt sick andre Völker targen.
Dat de Leewde sick verkrupp:
Holland en de Groafschupp Benthem
Dee hault gude Noaberschupp.”

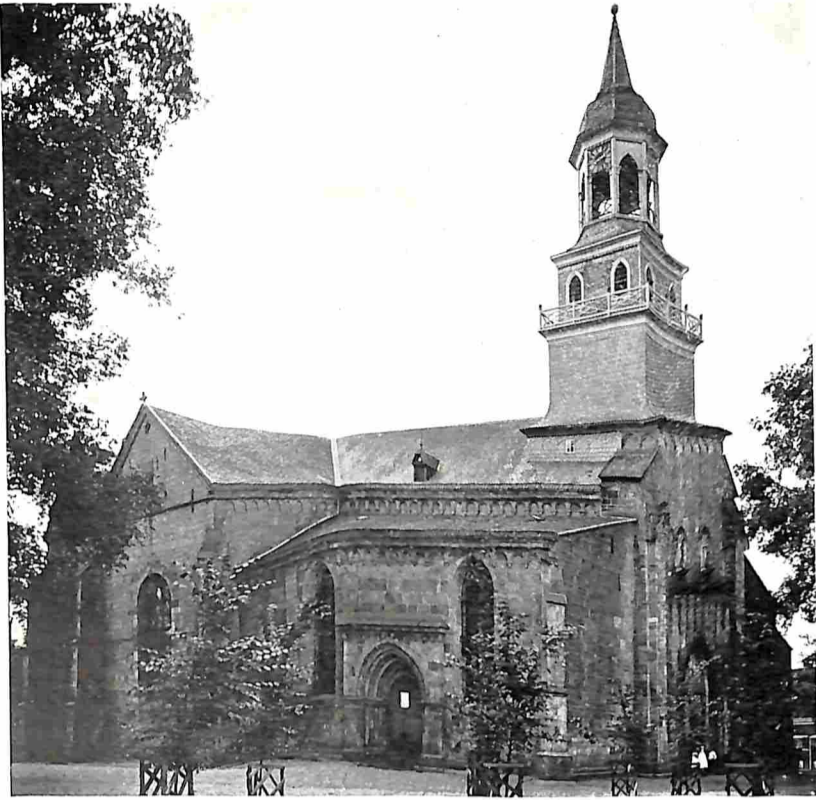
⊗ Staatkundig bezien, ligt het heuvelgebied aan deze zijde der grens, waarover ik 't hier zal hebben, in de gemeenten Denekamp, Ootmarsum en Tubbergen. Ootmarsum, aan de oostelijke helling, vormt een eiland in de véél grootere gemeente Denekamp, welks gebied er zich in een wijden boog omheen spant; het westen en een smalle strook langs de noordgrens, juist tot aan de groengronden der Dinkel reikend, behooren onder de groote landgemeente Tubbergen. Goede straatwegen, van Ootmarsum uitstralend als de spaken van een wiel, vormen thans de verbinding met de buitenwereld en ontsluiten reeds vele heerlijke plekken voor het snelle tourisme en de menschen met weinig tijd. Maar wie het landschap in al zijn schoonheid wil leeren kennen, zoekt de zandwegen, waar gelukkig nog geen benzinedamp hangt en waarover alleen de wagen of motor van dokter en veearts voortdrijft. ⊗ Ootmarsum, het vestingstadje, en Vasse, het kerkdorpje aan de westelijke glooiing van het plateau, zijn wel de uitgangspunten voor zwerftochten

door dit land. Ootmarsum ligt reeds niet meer in de laagte, doch op de helling van den berg, wat een fietser, die van de richting Denekamp komt aange-trapt, duidelijk kan voelen. Uitgestrekte weiden, voornamelijk ten zuiden van den grintweg, klimmen met hem tegen de hoogte op en bieden vooral in den voor-zomer, als zij met millioenen pinkster- en boterbloemen bespikkeld zijn, een heerlijk gezicht. Langzaam oplopende nauwe straten voeren door het stadje westwaarts, naar den top van den Kuiperberg, welks helling ten slotte zóó steil wordt, dat de meeste fiet-sers wel even afstappen. Bezijden den berg, in een groene laagte, ontspringt een beekje, stroomt even ten zuiden langs het stadje en zoekt zijn weg verder door de weiden westwaarts naar het breede dal van de Dinkel. 't Is dezelfde beek, waaraan éénmaal het huis van de Ridders der Deutsche Orde lag, die de grachten daar-van voedde en minstens twee watermolentjes dreef. Op de kaart van Jacobus van Deventer staan ze ge-teekend, met het Huis, de St. Georgs-commanderie, gesticht in 1262, eerst behoorend onder de balije van Utrecht, sinds het midden der vijftiende eeuw onder die van Westfalen. Een Huis, waaronder tientallen boerenerven en goederen in Noord-Twente en de Nedergraafschap Bentheim behoorden, nog lang na de Hervorming zijn geestelijk karakter bewarend, tot als represaillemaatregel tegenover het Spaansche bewind de commandeur van Ootmarsum op de lijst van hen geplaatst werd, die verdacht werden te heulen met het hof van Madrid, en zijn goederen in 1582 verbeurd werden verklaard. En ofschoon door de wisselingen der krijgskans voorloopig nog weinig kwam van de secularisatie en daar-op eidelooze twis-ten om den buit uit-braken tusschen de Staten van Overijssel, de Deutsche Orde, den commandeur en andere belangheb-benden, zien we in 1635 den Westfaal-schen edelman Johan Dietrich von Heyden vermeld als eigenaar van de commenderie te Ootmarsum, die weldra wereldlijk werd en zou blijven in bezit van het ge-slacht Von Heyden. De geschiedenis van dezen overgang heeft wijlen C. J. Snuif naar de bronnen be-schreven in de Ver-slagen en Mededee-lingen van Ov. Regt en Gesch., 1925. ☞ Dit huis te Ootmar-sum, door Gijsbert Karel van Hogendorp op een Twentsche reis in zijn jeugd nog be-wonderd en door hem met Twickel vergeleken, is van

den aardbodem verdwenen en ter nauwernood kan men u de plek aanwijzen, waar het moet hebben gestaan tot aan zijn slooping ter onzaliger ure in 1810 en '11. De overlevering verhaalt, dat de fa-milie Von Heyden-Reynestein de instandhouding van twee adellijke huizen, één te Ootmarsum en één te Zuidlaren, te kostbaar vond, dat toen de dobbel-steenen werden geworpen en het lot de verdwijning van het eerste bezegelde. Het werd afgebroken, de landerijen en erven verkocht, de molens eveneens ge-raseerd en alleen het schilderachtige molenhuisje aan de beek, een grafzerk en een koperen lezenaar in de Hervormde kerk herinneren nog aan de vervlogen grootheid. ☞ Het karakter van Ootmarsum als oud vestingstadje komt zeer goed uit in zijn smalle, bochtige straten en steegjes, op vele plaatsen nog met hobbelig plaveisel van veldkeien, en zelfs de resten der voormalige gracht — thans niet meer dan een sloot — en de wallen zijn nog zeer goed in hun loop te volgen. De Roomsche-Katholieke kerk, aan de HH. Simon en Judas gewijd, midden in het stadje gelegen, omringd door het voormalige kerkhof met zijn hooge iepen, wier kruinen gelijk met het kerkdak oprijzen, is een indrukwekkend gebouw. Hier werd een der eerste Christengemeenten in Twente gesticht, misschien wel de allereerste en onder de groote parochie Oot-marsum behoorde oudtijds geheel Noord-Twente, tot Almelo toe, dat een filiale van Ootmarsum is en in 1236 zelfstandig werd. De steengroeven van Bentheim en Gildehaus hebben het materiaal geleverd voor den bouw, die reeds omstreeks 1230 begonnen werd, wel-licht nog vroeger, omdat in 1196 door de troepen van

HET TWENTSCHE HEUVELLAND BIJ OOTMARSUM

DE ST. SIMON- EN JUDASKERK TE OOTMARSUM

Otto van Gelre de stad in de asch werd gelegd en de toenmalige kerk dit lot deelde. Latere eeuwen zagen een voltooiing en uitbreiding ervan. Deze kerk is de eenige vertegenwoordigster hier te lande van de zoogenaamde „Billerbecker groep”, kerken uit de eerste helft der dertiende eeuw, die bestaan uit een „pseudobasilikaal volgens het gebonden stelsel opgetrokken schip” met twee zijbeuken. Zij vertegenwoordigt de „Stufenhalle gebundener Ordnung” der Duitschers, waarvan er een twaalftal bewaard is gebleven in het Munsterland, zoodat Dr. W. Rave wel gelijk zal hebben, wanneer hij als zijn overtuiging uitsprekt, dat de kerk van Ootmarsum het werk van de „Bauhütte” is, waarvan de scheppingen overigens alleen in 't Munsterland te vinden zijn. Grootsch is de indruk, wanneer men de kerk binnenkomt door den westelijken ingang; getroffen wordt men door het lijnenspel der spitsbogen, van een geheel ander karakter dan in de St. Plechelmuskerk te Oldenzaal, doch deze indruk wordt wel eenigszins gestoord door de overvloedige polychromie. Maar hoeveel schoons de kerk ook moge hebben, één ding ontbreekt, en dat is een toren, dit Godshuis waardig. Wel verhief zich vroeger een massale hoge toren met fijne spits vóór het westelijk front, maar in 1842 werd hij afgebroken, omdat men meende, dat hij op een kwaden dag wel eens zou kunnen instorten — welke vermoedens echter bij de afbraak van voldoende grond ontbloom bleken te zijn. Doch het vonnis was geveld, en werd voltrokken. Een nietszeggend houten torentje werd vóór op het hoge dak geplaatst, de vrijgekomen westelijke gevel opgeknapt in neo-gothiken stijl („im gothischsten Stile”), dus stijlloos. Toch meende men buitengewoon verdienstelijk werk te hebben verricht en plaatste een hoogdravend tijdvers, waarvan de groote letters samen het jaartal 1843 vormen, boven den ingang der kerk. ☞ Behalve deze kerk heeft Ootmarsum weinig, dat aan zijn grijze oudheid herinnert, of het moest zijn het uitgebreide oud-archief der gemeente, bewaard op het gemeentehuis en in vergelijking met vele andere Twentsche stedelijke archieven nog tamelijk intact. Want in oorlogstijd, en ik denk hier in de eerste plaats

aan de Geldersche oorlogen, nu ruim vier eeuwen geleden, was de magistraat zoo verstandig, de stadskist met haar handvesten, privilegiën en oorkonden in veiligheid te brengen, bij voorbeeld naar Neuenhaus of Nordhorn, waar ze geen gevaar van brand of plundering te vreezen had. Het stadhuis zelf is een vriendelijk, achttiende-eeuwsch gebouw, twee verdiepingen hoog, tegenover het einde der Marktstraat gelegen, eenige jaren geleden gelukkig ontdaan van zijn saus- en pleisterlaag, waardoor de oorspronkelijke Bentheimer steen van den voorgevel, wiens eenvoudige lijnen door enkele rococo-ornamenten en het stadswapen boven de deur verlevendigd worden, in zijn oorspronkelijke gaafheid en frischheid werd blootgelegd. Het schilderij, voorstellend „Odemarus, koninck der Francken, Fundator der stadt Othmersheim, so gestorven is anno 126”, dat in een der kamers hangt, zal wel niet door een tijdgenoot van dezen legendarischen heerscher geconterfeit zijn. Maar de oude Picardt, die heilig geloofde aan zijn bestaan, zegt, dat hij geweest is „een Prince, dynasta, en Heerscher der Sicamber of Geldersche Volcken. . . . die de Romeynen altijd in 't vaerwater geweest is en in de hayren geseten heeft Desen Odimarus, een Heyden zijnde, heeft zijn Hof gehouden tot Oedtmarsen: is oock aldaer gestorven, en heeft op zijn Graf laten bouwen een Pyramide, of gebouw van steenen, tot zijner gedachtenisse doch op deselve plaets is daer nae van de Christen Francken Coningen een Oratorium of Kercke gebouwt, onder welckers drempel het gewelfde Graf van desen Odimaro verborgen light” ☞ Wellicht is dat nog iets voor schatgravers!

BRAHMS nam, zoodra een gezelschap hem niet beviel, zijn hoed en verdween. Bij een dergelijke gelegenheid liep de vrouw des huizes hem na, haalde hem bij de voordeur in en riep uit: „Wat? Gaat u nu al weg?” „Ja,” antwoordde Brahms. „En als ik misschien vergeten heb, den een of ander van Uw uitgelezen kring te beleedigen, neem me dat dan niet kwalijk.”

HET RAADHUIS TE OOTMARSUM

DE AUERHAAN

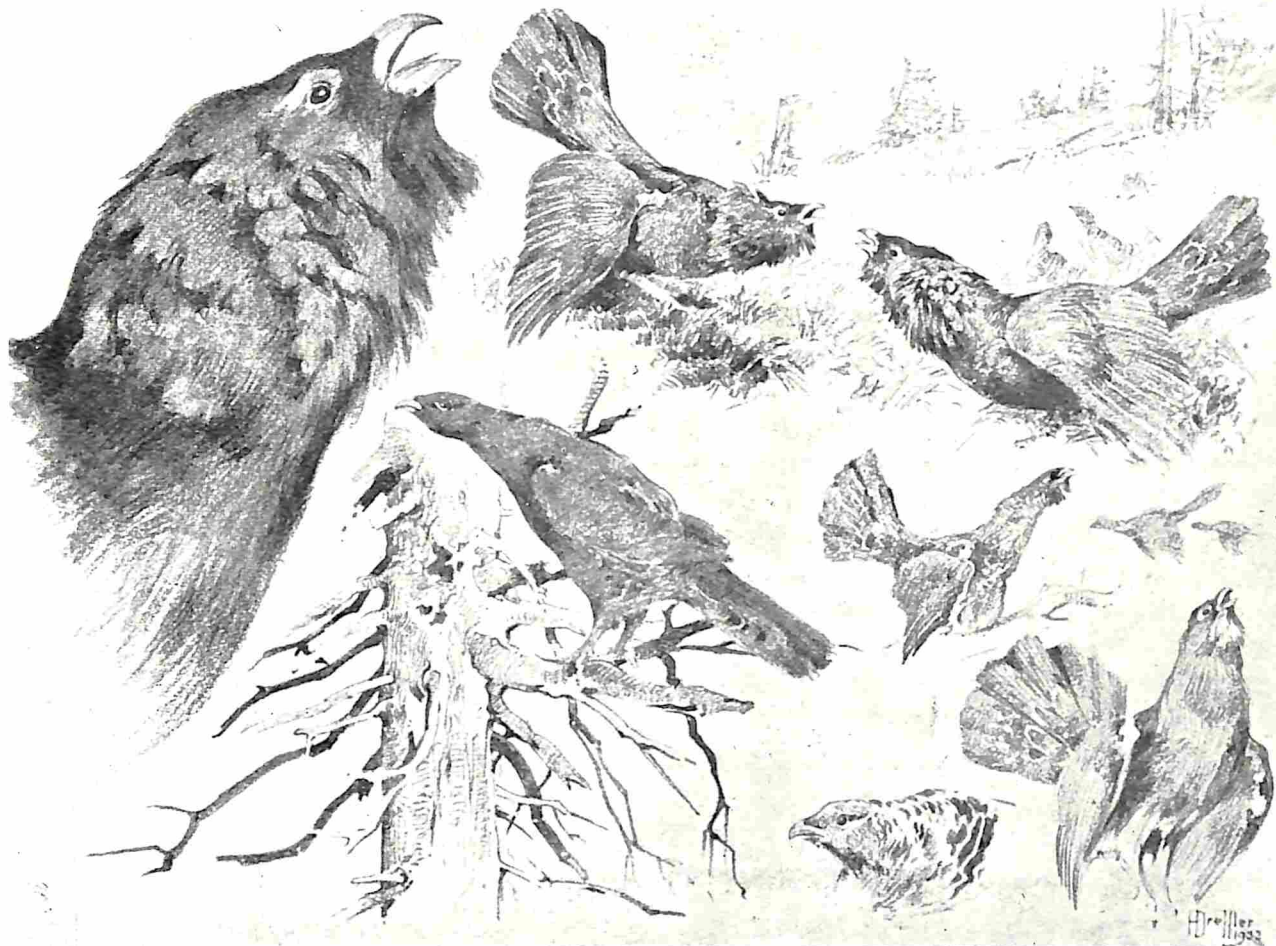
DOOR MR. DR. J. H. F. BLOEMERS

IN de dalen van het Karwendelgebirge, waar de verweerde, houten huisjes, wier daken met groote steenen bezwaard zijn, hier en daar eenzaam tegen de berghellingen verspreid staan, had de lente reeds haar intrede gedaan; de weiden tooide een bont kleed van primula's en madelieven, tusschen de steenen lichtte het goud van het kleine hoefblad en over de witstammige, bemoste berken en elzen langs de bergbeek spreidde zich het teere groen. Hooger sierden de almen en matten zich met een weelde van tijlozen en crocussen, bloeiende te midden van de nog hier en daar liggende sneeuw. Donker en doodsch verhieven zich daarboven de zware sparrenbosschen, uitlopende in de met sneeuw bedekte bergtoppen, welke zich als een zilveren keten langs den hemel afteekenden. ☞ Langzaam klimt de pachter van de bergjacht, den dubbelloop over den schouder en gevolgd door Bergmann, zijn langharigen dashond, het steile, steenige pad langs de met donderend geweld voortstroomende beek naar boven en bereikt bij het val-

len van den avond een eenzaam op een rotsige helling gelegen, onder het groote, ver overhangende dak klein schijnende berghut. Bij het licht van een petroleumlamp, dat een wonderlijken glans over de bruingerookte balken van de oude, uit zware boomstammen gebouwde hut werpt, waar het stilstaan, de eeuwigheid van den tijd zich bijna tastbaar doen gevoelen, deelt hij enkele sneden van het uit den rugzak genomen, grijze, harde brood met zijn metgezel, steekt den brand in de kromme, houten pijp en strekt de beenen op den zitbank uit om enkele uren te rusten. Terwijl langzaam kleine rookwolkjes blauw in het stille licht omhoog kringelen en de slapende dashond in zijn droomjacht nu en dan even opjankt, peinst hij over den wonderlijken drang, die hem riep naar het onherbergzame, besneeuwde bergrevier, waar het gems- en roodwild zijn prenten in de sneeuw achterlaat en vos en marter elkander in de koude winternachten krijshend het valwild betwisten, en glijden zijn gedachten stilaan naar den oerhaan, den bode van de lente in de bergen. ☞

Vroeg in den zomer, toen de klingelende klokken van de kleine, isabellakleurige Simmenthalerkoeien zich overal over de wuivende almen deden hooren, had een oude, gebaarde Senn hem de plaats gewezen waar de bruine, bontgeteekende auerhen dicht tegen den stam van een zilverspar, wiens dichte takken zich waaivormig over den grond uitbreidden, haar nest had gekozen, waarin een achttal lichtbruine, donker gevlekte eieren lagen. Raaf noch kraai had het beschermend groen het legsel doen vinden en ook de neus van Reintje Roodrok was niet fijn genoeg geweest om den zwakken wildgeur van de broedende hen op te vangen, want toen hij enkele weken later, vermoeid van een langen bergtocht op den rooden

bok, een ruigen kaalslag was doorgaan, was plotseling de auerhen tusschen den wirwar van een dichten opslag van jenever- en vossenbessen met luid gedruisch voor zijn voetenopgegaan en had, zich houdende alsof ze gewiekt was, getracht hem weg te lokken van het broedseel, dat daar naar de in den lossen bodem talrijk voorko-

VERSCHILLENDE STANDEN VAN DEN AUERHAAN. BOVENAAN RECHTS DE „BODEMBALTS”. BIJ GEMIS AAN BOOMEN BALDEREN DE HANEN OOK WEL OP DEN GROND

mende insecten zocht en op de jonge spruitsels van den rijken plantengroei aasde. ☞ Snel en voorspoedig groeide het koppel in den korten zomer op, in de vroege morgenuren aan de randen van de met kleurige bloemen bezaaide, nog bedauwde matten naar voedsel zoekend en den middag doorbrengend in de koelte van het dichte struikgewas, dat welig in de schemering van de in de felle Augustuszon sterk naar hars riekende sparren en lariksen was opgeschoten; wel sloeg de stearend, toen hij, jagend op de zich tusschen de warme steenen zonnende marmotten, als een bruine, dood en verderf brengende schaduw geruischloos over de alm streek, een van de zich reeds donker kleurende, jonge hanen, die in de warme morgenzon in het rulle zand een bad nam, en haalde de magere moervos, die steeds meer vraat voor haar hongerige jongen moest aansleepen, met een welgerichten sprong een hen van haar in de weinig beschuttende takken van een lariks onvoorzichtig gekozen roestplaats naar beneden, maar toen de herfstzon in kristalheldere

TIJDENS HET SLIJPEN VAN DEN HAAN

weerklonk, waren de auerhoenders volwassen en deden zich te goed aan den rijken herfstrijch van bessen en zaden, dien de natuur het wild tot verzameling van krachten voor den harten winter biedt. ☼ Toen echter de eerste herfststormen over den Grat gierden en de sparrenbosschen in een deinende zee van groen veranderden, zonderden de jonge hanen zich af en trokken hooger het gebergte in, waar zij zich voegden bij enkele, in naburige dalen opgegroeide soortgenooten. Menigmaal was auerwild met zwaren, ruischenden wieslag voor hem opgegaan als hij na het vallen van de witte wade, welke bosschen en almen met een glinsterende pracht dekte en den nooddijd van het wild inluidde, op zijn ski's langs de hellingen gegleden was om, lezende in het sneeuwboek der prenten, zijn wild te beschutten, maar steeds waren het hennen geweest en zelfs, nadat de harde vorst was ingevallen en de sparren onder den zwaren sneeuw last bogen en hier en daar met knallen als pistoolschoten braken, was het hem nimmer gelukt ook maar een van de rille auerhanen, die zich uitsluitend in de dichte boomtoppen ophiielden, zich voedend met sparrennaalden en lariksknoppen, en die bij zijn stille nadering met luid gedruisch afstreken, te zien te krijgen. ☼ Nu de sneeuw beneden in het dal is gaan smelten, is hij gekomen om den minnezang van den zwarten meester, die de bergen ieder jaar weer uit hun winterslaap doet ontwaken, te beluisteren. ☼ Kort na middernacht verlaat de jachtpachter de hut en begint bij het licht van een dicht bij den grond gehouden, slingerend en flikkerend lantaarntje langzaam den tocht naar boven, nu eens zijn weg zoekend door de hier en daar verspreid staande sparren, waartusschen de sneeuw zich metersdik heeft opgehoopt, dan weer door het kale gesteente, waarin enkele glimwormpjes phosphorizeerend lichten. Gitzwarte duisternis ligt over het gebergte, alleen een uil laat zich hooren, begeleid door het eeuwig geruisch van het zich over de rotsen een weg naar beneden banende water der beek. Steeds dikker wordt de sneeuw, steeds steiler en steeniger worden de almen; aan den voet van een steile helling dooft hij de lantaarn en luistert. Doodsche stilte heerscht; zelfs de

klaarte de bladeren van de berken tot trillend goud deed worden, de zich kleurende alpenrozen en jeneverbessen de hellingen in een rooden gloed zetten en in de avonden het burlen van de bronstige herten wijd en zijd over de benevelde almen

contouren van de bergen, die zich door de in de sneeuw donkere bosschen afteekenen, zijn niet waar te nemen. Dan klimt hij hooger door een dicht, bijna onbegaanbaar sparrenbosch, waar zware boomstammen door en over elkander liggen zooals de bergstormen ter neder wierp, diepe gaten in den bodem achterlatend. ☼ Langzaam begint het eerste licht tusschen de dikke stammen te schemeren, zware nevels trekken over de toppen van de lager staande bergreuzen, als het plotseling door de steeds valer wordende morgenschemering klinkt alsof kristalheldere waterdruppels op een rots uiteenspatten. Het is het lentedied van den zich inspelenden grooten haan, dat eerst aarzelend, dan vlotter aan de overzijde van een kleine alm weerklinkt. Steeds sneller schijnen de druppels te vallen tot de hoofdslag, een klappend gesmak, zich doet hooren, gevolgd door een reeks van eenige seconden durende, sissende geluiden, het slijpen, waarbij de anders zoo waakzame en schuwe zanger doof en blind is en rustig benaderd kan worden. ☼ Regelmatig doet de zwarte meester zijn balderlied over de stille bosschen en de besneeuwde hellingen weerklinken, veelvuldig overstemd door het diep in het dal voortbruisende water; nog verhullen de grauwe nevels alles, maar vermoedelijk heeft hij zijn stand in een hoogen, ouden lariks. Geruischloos springt de jager den haan aan, telkens tijdens het slijpen eenige schreden voorwaarts gaande. Steeds sterker weerklinkt het lied, totdat uit de valse schemering het silhouet van een zwaren boom treedt, uit wiens top het oerwild in parelende klanken den aantocht van den lentemorgen verkondigt. Nog is het te donker om den haan te zien, slechts een groote, donkere klomp teekent zich boven in den boom af; doch reeds vloeit het eerste licht roze over de bergtoppen en is de helderwitte vlek aan den zwaren vleugel te onderscheiden. Langzaam trekken de nevels op en wordt het helderder. Groenblauw glanzend steekt de pracht van het koolzwart gevederde van den zanger der duistere bergnachten, die naar het Oosten gekeerd den morgen begroet, tegen het prille lentegroen van den ouden, bemosten lariks af; felrood lichten de rozen om den zwaren roofvogelkop, waarvan de aschgrauwe baard en de ruige halskraag wijd uitstaan. ☼ Reeds is het geheel dag geworden en nog baldert de oude haan, zijn grooten, zwarten staartwaaier vormig uitbreidend en met slap neer-

NAAR BOVEN . . .

hangende vleugels op een dikken tak heen en weer trippelend; nu en dan buigt hij zich tijdens het slijpen, geheel in vervoering, met wijd opgezette veeren, voorover naar den in rooden gloed opkomenden zonnebal. Dan glijden de eerste zonnestralen over de bosschen, een bergvink begint te slaan en in vloeiende klanken trilt plotseling het gezang van een lijster.

Het lentelied van den grooten haan daarboven verstomt en, zijn vleugels uitbreidend, strijkt hij, zwevende op zijn machtige wieken en voortgestuwd door den bergwind, eindeloos ver weg over bosschen en dalen, totdat de jager, die hem, den met een gemsbaard getooiden jachthoed in de hand, eerbiedig heeft nagewaard, hem uit het oog verliest.

HAPJE GEZONDHEID IN TIROL

DOOR ALBERT DAAN

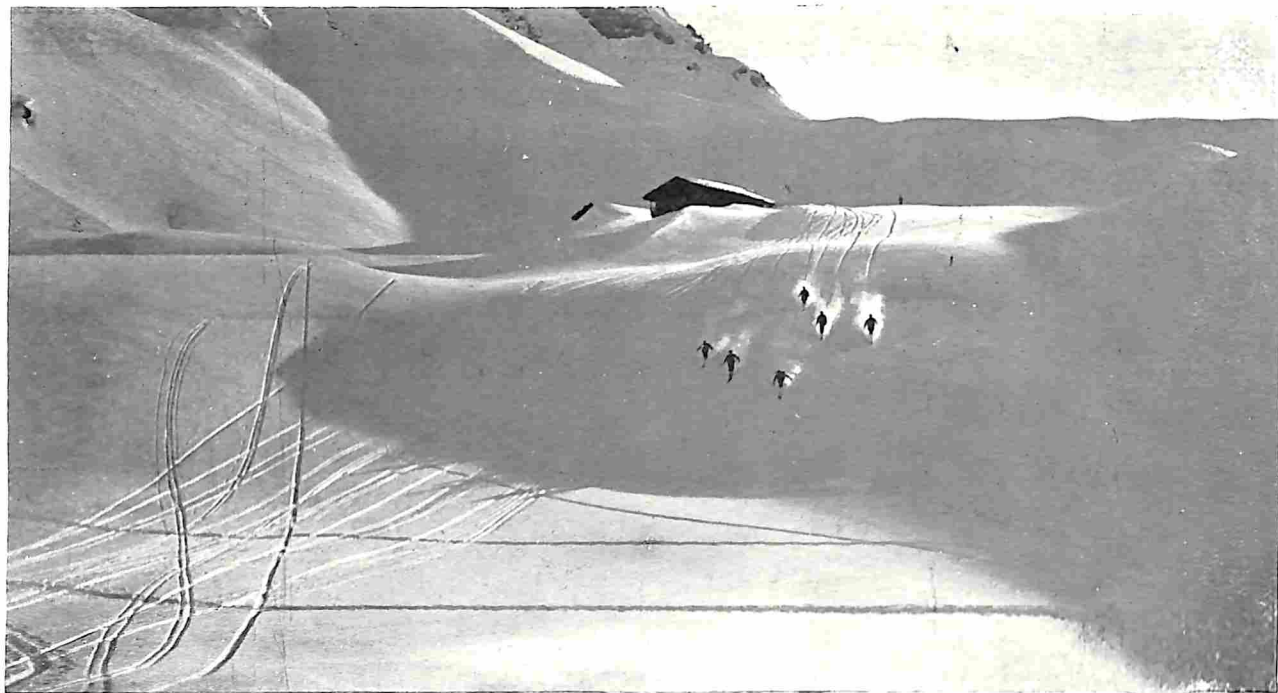
DE mensch, wien het noodlot een woonplaats heeft beschoren in de gematigde en noordelijke zônes van onze oude aarde, is in deze donkere dagen een beklagenswaardig schepsel. Vooral wij, hier in de lage landen aan de zee, weten mee te praten van dien enormen rijstebijberg van mist, regen, duisternis en rheumatiek, dien wij telkenjare hebben door te worstelen, om te komen tot het zomersche luilekkerland. Verlaine heeft goed lyrisch worden over zijn regentje: *Il pleure dans mon coeur Comme il pleut sur la ville . . .*

EEN STUIFKRISTIANIA

. . . wij, met minder extatisch gemoed en met meer regen bedeeden, voelen het anders. Ons spreekt meer tot het versomberde hart de dichter van het

„ . . . land van mest en mist,
Van killen kouden regen,
Doorsijpeld stukke grond,
Vol ondoorwaadbare wegen! . . .”
⊗ Ons blijft, al worstelend om het

AFDALING IN DE POEDERSNEEUW

einde van die verschrikkelijke gure eerste maanden van het jaar, niet dan die eene flauwe glimp van hoop op redding: een beetje vorst in Februari, wat zon en droge tintelende kou, wat ijs en als we stevig boffen zelfs . . . wat sneeuw! Vooral dat witte kleed zou zoo liefderijk en romanesk de tekortkomingen van onzen kalen winter voor enkele weken kunnen verhullen. Maar zie: de winden en de wateren, de gebruikelijke wandeling der depressies en gebieden van hoogen druk hebben het anders bepaald: het sprookje van den vasten aggregaatstoestand wil slechts zelden en dan kort tot waarheid worden. ⊗ Gelukkig dan hij,

deels of meestal redenen, meer geschikt tot motiveering van het thuisblijven dan tot de oorzakelijke ver-

klaring ervan. De gewone oorzaak van zooveel weerstand tegen de verlokkingen van het sneeuwland is niet anders dan onze natuurlijke inertie, die met gemakzucht in de uitgesletten baan houdt, wien de verruk-

kingen van enig bestaan daarbuiten niet aan den lijve zijn voorbijgegaan. ⊗ Kom, gord U aan als zoovelen tot den gang naar het reisbureau, om een plaatskaart te nemen naar enig blank lustoord daar in de verre bergen, die U wachten. Als ge het kostbaarheidsmotief ternauwernood kunt overwinnen, door wat anders Uw zomerverlof kost, aan Uw wintervacantie te besteden, betoon dan deze zijde van Uw voormalige weigering nog eenige reverentie, door de mondaine centra te vermijden en een goedkoop land te kiezen. Zoodoende zult ge verschillende grotere plaatsen links laten liggen en bijvoorbeeld Uw

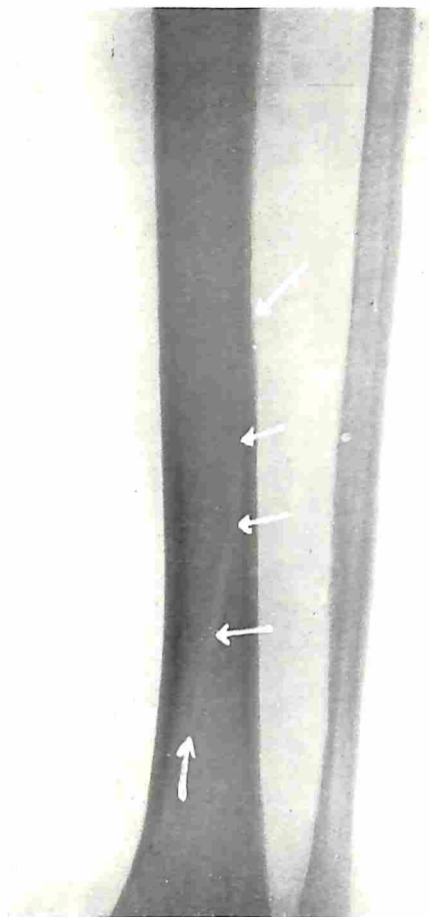
dag de openbaring komt, die begint met de vraag: waarom dat sneeuwparadijs niet eens opgezocht? Is daar iets op tegen? O, ja, die argumenten komen ons alle bekend voor. Die hebben we immers allemaal stuk voor stuk naar voren gebracht en quasi-bedachtzaam uitgebuit als een of andere wintersportenthousiast ons noodde, mee te gaan naar het land der bergen: het was te duur, het nam een hap uit je zomervacantie, je kon niet skieën, had geen droogcursus gevolgd, je bezat nog niet de noodige uitrusting . . . enz. enz. Och, arme, grooten-

tenten opslaan in de prachtige omgeving van het boven Inndal, het Ziller- en het Oetztal, waar zooveel ongerepte en overschoone skiwerelden op de eerste sporen van Uw voet wachten. In vele eenvoudige „Gasthöfe” zullen U voor de luttele som gelds van tien schillingen per dag behalve het volledig pension vele onverhoopte weldaden wachten als daar zijn: centrale verwarming, stroomend warm en koud water op Uw kamer, gratis skilessen van den baas of zijn broer, practisch getraind en allermint belust op den gebruikelijken modehumbug op dit gebied. Kortom: uit pecuniair oogpunt wacht U in Tirol het ideaal. En dat men er met verlangen naar U uitziet, behoeft wel geen betoog. Het land is rijp, om den skilooper te ontvangen. De eerste meters hooge, rulle sneeuw zijn in elkaar gezakt, hebben zich „gezet” door het eigen gewicht. De grofvlokkige en licht samenballende nieuwe sneeuw is door de vorst uitgedroogd en verpoederd die fijnkorrelige stof, welke een vrij vast elastische onderlaag oplevert, waarin de ski niet wegzinkt zooals in versche sneeuw, en die voor den zijdelingschen druk opstuift in wolken. Het is de ideale glijvlakte voor die wendingen, welke den beginneling zooveel moeite kosten: „Pulverschnee”! ☞ „Maar men heeft mij gezegd”! Zeker! men heeft al te veel gezegd en de eigen prestaties opgeschroefd, door U met allerlei ontmoedige praatjes aan boord te komen. Er bestaan omtrent het leeren van de edele skisport legio van mond tot mond overgeleverde wijsheden, die pas, als je zelf begint, toonen, van hoe bedenkelijken komaf ze moeten zijn. Men zegt bijvoorbeeld: als je dertig bent, leer je het niet meer. Maar laat er ons kort over zijn: het is een betrekkelijk en quantitatief gearde waarheid, foutief formuleeren. Hier bestaat geen drempelwaarde van leeftijd. Zij wordt waarschijnlijk slechts genoemd om tot de eenvoudigen van geest te spreken. Een veertigjarige met goed verzorgd

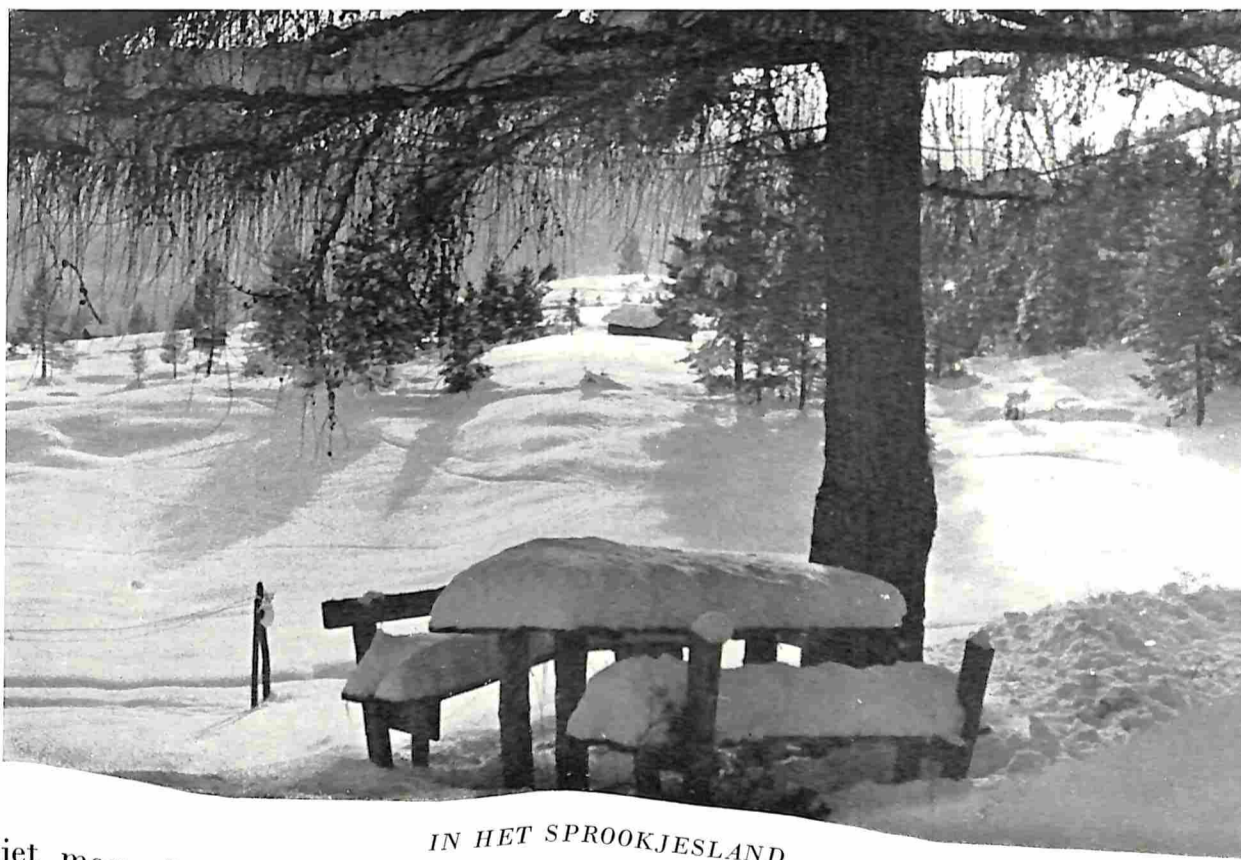
en getraind lichaam en een krachtigen wil leert natuurlijk heel wat beter skiën dan de slappe jongeling met de vele vreezen. ☞ Een ander gezegde: als je kunt schaatsenrijden, helpt dat niets bij de eerste kunsten op de lange latten. Ja, naar sommiger meening zou het den vlotten leergang slechts storen. Maar de logica is hier alweer zoek. Met hetzelfde recht zou men kunnen verkondigen, dat groote prestaties in de paardrijkunst of in het hoogspringen den skilooper dwars zouden kunnen zitten. De heele bewering behelst dan ook niets dan een teleurstelling ten opzichte van de analogie tusschen skiën en schaatsenrijden. Wie voor de eerste maal op de „Brettel” staat, denkt immers allermint aan het ijs terug. Zoowel het glijdend voorwaarts gaan, het klimmen in „Treppen-” en „Grätenschritt” als de lijnrechte „Schuszfahrt” verschillen zoozeer van de bewegingen op de schaats, dat niemand zich het Hollandsche ijs herinnert totdat de „Stembogen” en de „Stemm-Christiania” komen en men plotseling bespeurt, hoe op sneeuw en ijs dezelfde methodes tot richtingwijziging opgeld moeten doen. ☞ Hoe kan het anders? In beide gevallen twee langwerpige glijvlakken, die zich in de lengte-

richting gemakkelijk voortbewegen en die dwars moeten worden gesteld om een remmende werking teweeg te brengen. Hoezeer natuurkundig de glij-

beweging van ski en schaats ook verschillen, dit remmingseffect wordt bij beide door „Abstemmen” verkregen op geheel analoge wijze. De wijze waarop een lange-aftandrijder op Friesche of Noorsche schaatsen zijn eindspurt plotseling beëindigt is in beginsel ge-

RÖNTGENFOTO VAN EEN GEBROKEN SCHEENBEEN

IN HET SPROOKJESLAND

lijk aan die, welke de skilooper bij de bergwaartsche „gerissene Christiania” bezigt. En zoo is het duidelijk dat kennis en beheersching van de schaatsen brengen. ☞ Ten slotte nog een enkel woord over de gevreesde gevaren van het skieën. Als wij hier

lijkt aan die, welke de skilooper bij de bergwaartsche „gerissene Christiania” bezigt. En zoo is het duidelijk dat kennis en beheersching van de schaatsen brengen. ☞ Ten slotte nog een enkel woord over de gevreesde gevaren van het skieën. Als wij hier

Foto v. d. Peppel

WAT WIJ DEZEN WINTER NOG NIET GEZIEN HEBBEN: DRIJFIJS OP ONZE GROOTE RIVIEREN

de Alpine gevaren voorbij gaan, die zich tot een onschuldig minimum laten beperken indien men zich vrij weet van onbezonnenheid, roekeloosheid en domheid, dan verdienen toch de bijzondere skigevaren even onze aandacht. Het is een algemeen bekend statistisch feit, dat het optreden van letsel aan botten en gewrichten bij de skisport schering en inslag is. En wel: . . . vooral bij beginners! De oorzaken hiervan te kennen en zooveel doenlijk te vermijden, kan nuttig zijn. Er zijn hier twee wezenlijke factoren werkzaam. Ten eerste leiden de dolle valpartijen in de rulle sneeuw, waarbij de skis wel dikwijls zonderlinge banen door de lucht beschrijven, maar waarbij men zacht en behaaglijk opgenomen wordt in het blanke bed en zelden pijnlijk bekneld raakt, spoedig tot een zekere onvoorzichtigheid. En deze onvoorzichtigheid is voor den leerling niets dan winst aan scholing . . . totdat de snelle draai geleerd moet worden. Reeds bij de Stemm-Christiania begint het zich voor te doen, dat het lichaam van den durfal zich dapper in de bocht draait, terwijl de lange ski weigert, negentig graden van richting te veranderen. Vooral gebeurt dit als het sneeuwdek door achtereenvolgens ontdooien en herbevrozen op den heuvel te vast van oppervlak is geworden en de ski er zich in snijdt. Het gevolg is een torsie op een of beide beenen en de eerste plaats waar zich zoodanige torsie doet voelen, is het gewricht. Zoo blijft het dan doorgaans bij een simpele verstuing van het voetgewricht, af en toe een bandverscheuring. In de knie dreigen dergelijke gevaren. Maar vooral bij kinderen, waar het veel zwakkere bot licht meegeeft, komt het tot torsiefracturen van het onderbeen. Het bijgaand röntgenbeeld van een ge-

broken scheenbeen stelt een typischen gevolgtoestand voor van de mislukte „gerissene Christiania” bij een jongen van twaalf jaar. Een gelukkige omstandigheid is, dat het bestaan van de spiraalvormige breuklijn in het bot geen uit elkaar wijken van de beide botgedeelten heeft meegebracht. Toen de breuklijn ontstaan was, bleek dus het draaiend moment uitgewerkt. Dat de omtrekken van het bot dan ook bijkans ononderbroken zijn, pleit er voor, dat in het onderhavige geval het beenvlies vrijwel onbeschadigd bleef. Mede reden hiervoor is de bij kinderen bestaande verschillen tusschen het broze binnenste deel van het bot en den meer taaien „schil”, een toestand die herinnert aan de verhoudingen bij een groene twijg. Analoge fracturen betitelen engelsche medici dan ook vaak als „greenstick-fracture”. ☞ Niet altijd zullen de torsiefracturen er zoo gunstig uitzien als de hier afgebeelde. En juist dan zijn zij geneeskundig om het verloop van de fractuurlijn zeer te duchten. Men moge uit dit alles de gevolgtrekking maken, dat het zeer wenschelijk is, bij de eerste allerminst stabiele pogingen tot het verrichten van fraaie skiwendingen op den oefenheuvel, eenige voorzichtigheid te betrachten en deze vooral dan in acht te nemen, als de aard van het sneeuwdek het wenden bemoeilijkt. Overigens . . . ook de „Kanonen” breken bij dit onderdeel der techniek nog soms enkel en onderbeen. ☞ Ondertusschen mag het bestaan van deze onaangename kans op wringingsbreuken ons niet ontmoedigen. Tegenover deze eene schaduwzijde van het bedrijf is anderzijds een zoo groot aantal facetten van vreugde, geluk en gezondheid te noemen, dat, wie zonder noodzaak thuis blijft, slechts een domoor kan

